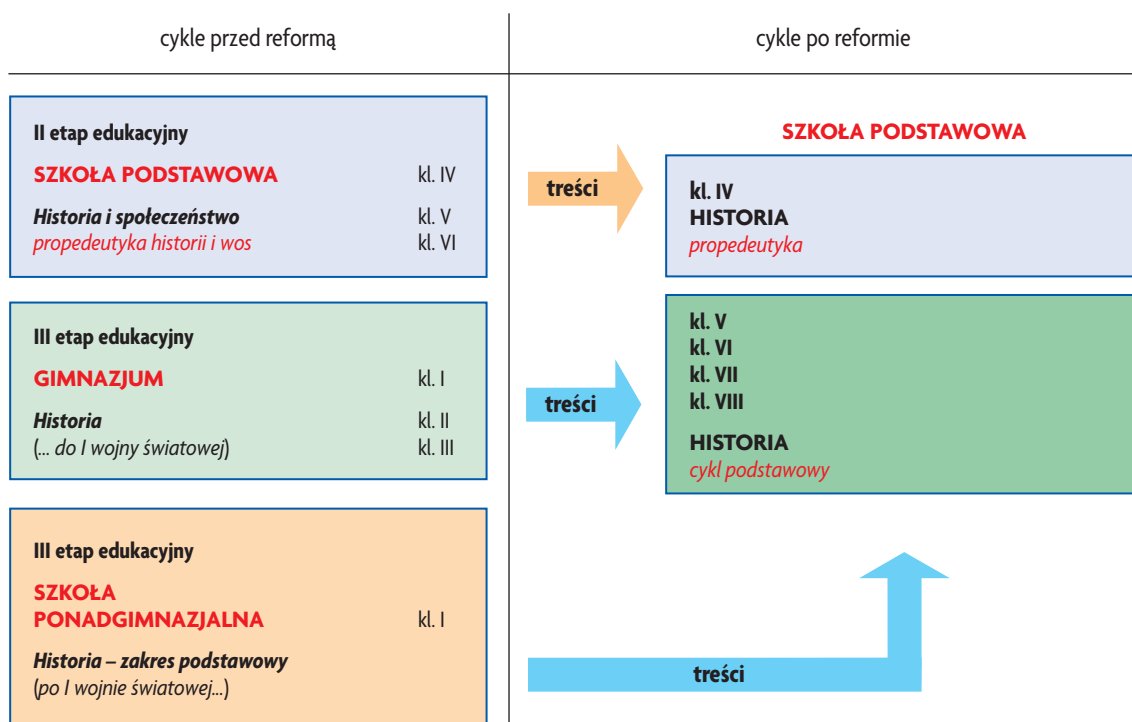

ANALIZA PODSTAWY PROGRAMOWEJ DO HISTORII W KLASACH IV–VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ Z DNIA 14 LUTEGO 2017

Od 1 września 2017 roku rozpoczyna się nauczanie w zreformowanej szkole. Modyfikacjom ulegają nie tylko podstawa programowa, lecz także system szkolny. Przyjrzyjmy się zmianom wprowadzonym przez prawodawcę z perspektywy nauczyciela historii.

1. Cykl / cykle nauczania

Zmiana cykli nauczania wynikająca ze zmiany systemu szkolnego wydaje się najpoważniejsza. Całemu propedecyicznemu II etapowi, czyli trzem latom nauczania w klasach IV–VI szkoły podstawowej, po reformie odpowiada jeden rok nauczania w klasie IV. Nauce w klasach V–VIII zreformowanej szkoły podstawowej odpowiada obecny podstawowy cykl nauczania historii, czyli połączony etap III i IV, tj. historia w klasach I–III gimnazjum i zakres podstawowy historii w I klasie szkoły ponadgimnazjalnej.

2. Cele nauczania

Cele kształcenia – wymagania ogólne w nowej podstawie programowej są połączeniem celów określonych w dotychczasowym II i III etapie edukacyjnym. Prawodawca sformułował początkowo cele wychowawcze i rozwojowe, później rozwinięte w *Warunkach i sposobie realizacji*, w których szczególnie akcentuje wykształcanie w uczniach poczucia tożsamości narodowej i państwowej oraz postawę odpowiedzialności za swoją Wielką i Małą Ojczyznę. Niezmiennie musimy pamiętać, że w nowoczesnej szkole ważne miejsce zajmuje nauka uczenia się oraz weryfikacja informacji docierających do każdego ucznia z różnorodnych źródeł.

AUTOR: Leszek Rysak

3. Metody i formy pracy

Wskazane przez prawodawcę metody i formy pracy w zreformowanej szkole nie różnią się od obecnie stosowanych. Duży nacisk położono na wykształcanie umiejętności, w tym pracę z różnorodnymi źródłami historycznymi, oraz zdobywanie informacji i zrozumienie procesów historycznych. W *Warunkach i sposobie realizacji* prawodawca akcentuje dostosowywanie metod i środków dydaktycznych do „możliwości wiekowych uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb”. Ze swojej strony zachęcałbym do jak najczęstszego stosowania metod aktywizujących, które podnoszą jakość i polepszają efekty nauczania oraz indywidualizowania procesu dydaktycznego.

Zaletą wprowadzanego systemu jest przede wszystkim ciągłość kontaktu *mistrza z uczniem* – ten sam nauczyciel prowadzi propedeutykę nauczania przedmiotu oraz pełny cykl po niej następujący, co umożliwia harmonijne rozplanowanie całego procesu dydaktycznego z optymalizacją wszystkich podejmowanych działań.

4. Środki dydaktyczne

Pamiętając, że środki dydaktyczne to nie tylko podręcznik, ćwiczenia i zeszyt, lecz także wyposażenie pracowni historycznej z urządzeniami technicznymi, mapami i atlasami, słownikami i encyklopediami, wyborami źródeł, opracowaniami, monografiami, książkami popularnonaukowymi itp., znajdującymi się w podręcznej biblioteczce, należy zauważyć, że zaplecze budowane do nauczania podstawowego kursu historii w klasach V–VIII powinno umożliwiać pełniejsze wykorzystanie zebranego instrumentarium również w propedeutyce nauczania historii w klasie IV. Istotne wydaje się także podkreślenie, że nauczyciel nie tylko może, ale powinien („w miarę istniejących możliwości”) wykorzystywać instrumentarium proponowane przez różnorodne podmioty edukacyjne, zarówno państwowe czy samorządowe, jak i organizacje pozarządowe.

5. Czas nauki

W odniesieniu do siatki godzin realizowanej dzisiaj w klasach IV–VI szkoły podstawowej i klasach I–II gimnazjum, w zreformowanej szkole podstawowej nauczyciel w klasach IV–VIII otrzymuje w całym cyklu obejmującym klasy IV–VIII dodatkową godzinę nauki. Należy zauważyć, że w cyklu podstawowym (klasy V–VIII), podobnie jak we wcześniejszym, połączonym etapie III i IV, ma do dyspozycji po 2 godziny tygodniowo. Propedeutykę nauczania historii ograniczono do klasy IV (wcześniej klasy IV–VI) z proponowaną 1 godziną tygodniowo. Tutaj, bazując na wieloletnim doświadczeniu, sugerowałbym podejmowanie w szkołach działań, które umożliwią rozszerzenie czasu nauki do 2 godzin tygodniowo – dałoby to nauczycielowi większą swobodę w doborze metod i form oraz umożliwiło zabawę historią, co w większym stopniu umożliwiałoby zainteresowanie uczniów nie tyle przedmiotem szkolnym, co dziejami, oraz większe ich zaangażowanie.

6. Treści nauczania

KLASA IV – PROPEDEUTYKA NAUCZANIA HISTORII

Zachowano konwencję „obrazki z historii”, choć zmieniono ją w zakresie szerokości ujęcia tematu – w stosunku do podstawy programowej z 2012 roku nowa zakłada odnośnienie się na lekcjach do wybranych zagadnień z historii Polski, przy czym prawodawca proponuje swoistą personalizację pokazywania procesów poprzez ich głównych bohaterów. Nie znajdziemy treści związanych z propedeutyką nauczania wiedzy o społeczeństwie oraz wybranych obrazów z historii Europy i świata, o ile nie wiążą się z dziejami naszego kraju. Refleksję nad historią jako nauką, obejmującą pracę historyka, rodzaje źródeł historycznych, odróżnianie historii od dziejów legendarnych, rozbudowano o propedeutykę chronologii oraz zrozumienie, dlaczego należy szanować dziedzictwo historyczne.

Zdecydowaną różnicę widać przy czasie realizacji (stosując „ministerialne” metody liczenia czasu) przewidywanym na naukę. Nauczyciel będzie dysponować 30 godzinami zajęć w jednym roku nauki, przy 120 godzinach w ciągu trzech lat według poprzedniej siatki godzin. Warto zauważyć, że wszystkie treści ujęte w nowej podstawie programowej, łącznie z sugerowanymi rozszerzeniami, znajdziemy także w tej z 2012 roku. Treści w nowej podstawie podzielono na podstawowe i dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru nie tylko przez nauczyciela, lecz także ucznia.

AUTOR: Leszek Rysak

To pozwala kreatywnie włączyć uczniów w kształtowanie procesu dydaktycznego, przypominając, że nauka to nie tylko proces realizowany przez nauczyciela, lecz także ważna nauka uczenia się przez uczniów. Przypominam tutaj, że nauczyciel może, o ile czas pozwala, dodać również inne treści związane chociażby z historią regionalną.

KLASY V–VIII – KURS PODSTAWOWY NAUCZANIA HISTORII

W nowej podstawie programowej wprowadzony został podział treści nauczania na poszczególne klasy. Zwraca uwagę zwłaszcza podział materiału między klasą VII i VIII, co odpowiada dotychczasowemu podziałowi między III i IV etapem edukacyjnym. Nauka w klasie III gimnazjum kończyła się na I wojnie światowej, a w I klasie szkoły ponadgimnazjalnej rozpoczynała zagadnieniami dotyczącymi świata po Wielkiej Wojnie. W nowej podstawie cenzurą jest natomiast rok 1939. W ten sposób prawodawca sugeruje, że więcej uwagi należy poświęcić historii II wojny światowej i okresu powojennego, w tym Polski Ludowej. Ta intencja prawodawcy znajduje ponadto odzwierciedlenie w zakresie treści nauczania.

Inną ważną cechą nowej podstawy programowej jest zwrócenie uwagi na związki ucznia z tradycją i Ojczyzną.

Pamiętać również należy, że w porównaniu do wcześniej obowiązującego systemu szkolnego po reformie kurs podstawowy nauczania historii nauczyciel zaczyna realizować z uczniem o dwa lata młodszym.

Autorzy nowej podstawy pozytywnie odnieśli się do postulatów wielu nauczycieli i w dużym stopniu ograniczyli w wymiarze obowiązkowym zakres treści nauczania historii starożytnej. Jednocześnie w sposób ogólniejszy, mniej nasycony faktografią zostały ujęte zagadnienia dotyczące średniowiecza, nowożytności i XIX wieku. Natomiast w odniesieniu do XX wieku rozbudowano treści nauczania. Taki sposób budowania podstawy programowej pozwoli na pracę zgodną z zasadą, że podstawa programowa to minimum objęte procesem dydaktycznym, a nauczyciel sam decyduje, w jaki sposób i w jakim zakresie je rozszerza. Takie ujęcie umożliwia również położenie większego nacisku na kształcenie umiejętności.

7. Uwagi końcowe

Podstawa programowa określająca minimalne treści kształcenia i program nauczania pomagający w jej realizacji są niewątpliwie ważnymi elementami wyznaczającymi i wspomagającymi proces dydaktyczny. Nie możemy jednak zapominać, że to nauczyciel jest tą osobą, która stając przed uczniami ma być ich mistrzem w poznawaniu historii. Mistrzem, który wie, co chce przekazać swoim wychowankom. Kreatorem, a nie jedynie odtwarzającym zebrane propozycje. Wyzwania, przed jakimi na co dzień staje nauczyciel, sprawiają, że powinien indywidualizować pracę z uczniami i klasami, być przygotowany na pewną improwizację związaną z bieżącą pracą na lekcji. Oznacza to jednocześnie umiejętność znalezienia się w sytuacji zmiany oraz dostosowania wybranych i akcentowanych treści nauczania oraz kształtowanych u uczniów umiejętności. I pamiętajmy – to od mentalnego przygotowania oraz jakości warsztatu każdego nauczyciela zależy, w jakich warunkach, na każdym etapie edukacyjnym i w każdym typie szkoły, jakość nauczania i wychowywania uczniów.